

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ І ТУРИЗМУ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу

для здобувачів спеціальності ІЗ Туризм та рекреація
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Одеса
ОНУ імені І. І. Мечникова
2026

**УДК 340:338.486.1(072)
П685**

Укладач:

А. О. Гетьманенко, викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

В. В. Яворська, д. г. н., професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

В. І. Тригуб, к. г. н., доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою геолого-географічного факультету
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 8 від 30 квітня 2026 р.*

П685 **Правове** регулювання туристичної діяльності [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до курсу для здобувачів спец. ІЗ Туризм та рекреація першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти / уклад. А. О. Гетьманенко. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2026. 26 с. 0,6 МБ.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з курсу «Правове регулювання туристичної діяльності» для здобувачів напряму підготовки ІЗ «Туризм та рекреація» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» на геолого-географічному факультеті ОНУ імені І. І. Мечникова. Здобувачі мають змогу ознайомитись із тематикою лекційних та семінарських занять, питаннями для самоконтролю, завданнями для самостійної роботи, ситуаційними задачами, списком рекомендованих джерел для вивчення дисципліни.

УДК 340:338.486.1(072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7
ТЕМА 1. Основи правового регулювання туристичної діяльності.....	7
ТЕМА 2. Суб'єкти туристичних правовідносин	8
ТЕМА 3. Організаційно-правові засади здійснення туристичної діяльності	9
ТЕМА 4. Договірні відносини в сфері туризму	10
ТЕМА 5. Туристичні формальності та безпека туризму	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ТА ВИДІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	14
ТЕМА 6. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності	14
ТЕМА 7. Юридична відповідальність за порушення у сфері туристичної діяльності.....	15
ТЕМА 8. Всесвітня туристична організація (UN Tourism) як основний регулятор міжнародного туризму	16
ТЕМА 9. Особливості правового регулювання окремих видів туризму	17
ТЕМА 10. Виклики та перспективи правового регулювання туристичної діяльності в умовах сучасних глобальних змін в Україні.....	18
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	20
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	21
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	23

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується стрімким зростанням індустрії туризму, яка стала однією з найбільш прибуткових та динамічних галузей економіки. В Україні туристична сфера має потужний потенціал, проте її ефективне функціонування та інтеграція у європейський туристичний простір неможливі без належного правового забезпечення.

Навчальна дисципліна «Правове регулювання туристичної діяльності» посідає ключове місце у фаховій підготовці майбутніх фахівців сфери туризму. Вона спрямована на формування у здобувачів цілісної системи знань про правові механізми організації туристичного бізнесу, захист прав туристів та державну політику в цій галузі. **Метою викладання навчальної дисципліни «Правове регулювання туристичної діяльності»** виступає отримання майбутніми фахівцями сфери туризму теоретичних знань у галузі правового регулювання туристичної діяльності в Україні, здобуття навичок правильного тлумачення та застосування норм права у своїй професійній діяльності, а також формування вмінь приймати аргументовані рішення з конкретних питань у сфері туристичних правовідносин.

Усі теми у методичних рекомендаціях до курсу «Правове регулювання туристичної діяльності» викладені нами у логічній послідовності, кожна тема містить запитання щодо самопідготовки та самоконтролю знань здобувачів, деякі теми містять також ситуаційні задачі для набуття здобувачами практичних навичок застосування норм чинного законодавства у професійній діяльності. Така послідовність тем поступово розкриває зміст та основні проблеми і завдання навчального курсу. Їх розгляд дозволить здобувачам у повному обсязі ознайомитися з чинним законодавством у сфері туризму та детально дослідити практичні аспекти правового регулювання галузі.

Ці методичні рекомендації мають на меті висвітлити специфіку та зміст модулів з опорних тем, допомогти здобувачам оволодіти базовими знаннями з дисципліни й самостійно підготуватися до занять, перевірити обсяг та якість здобутих ними знань.

При підготовці до занять здобувачам варто ознайомитися з рекомендованою літературою та відповісти на ряд запитань. Показником рівня та якості засвоєння навчального матеріалу виступає:

- а) здатність описати результати питань;
- б) вміння сформулювати теоретичні та практичні висновки;
- в) спроможність чітко й повно відповісти на контрольні запитання.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальні компетенції (ЗК):

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена компетентності суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (K01);
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (K06);
- Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми (K09);
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (K10);
- Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності (K14¹).

б) спеціальні (фахові, предметні) компетенції (ФК):

- Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства (K30).

Програмні результати навчання

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;

ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);

ПР11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності;

ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати**: основні поняття, предмет, метод та принципи правового регулювання туристичної діяльності; правовий статус суб'єктів туристичних правовідносин; нормативно-правові акти України та міжнародно-правові акти, що регулюють туристичну діяльність; організаційно-правові форми та умови провадження туристичної діяльності в Україні; порядок укладання та виконання договорів у сфері туризму; правові засади страхування у сфері туризму; порядок ліцензування, сертифікації та стандартизації туристичних послуг; механізми захисту прав споживачів туристичних послуг; види та підстави юридичної відповідальності за

порушення законодавства у сфері туризму; особливості правового регулювання окремих видів туризму;

вміти: правильно тлумачити та застосовувати норми національного законодавства у сфері туризму для розв'язання практичних завдань; користуватися нормативно-правовими базами та офіційними джерелами інформації для пошуку потрібних нормативно-правових актів та документів; складати та аналізувати договори у сфері надання туристичних послуг; оцінювати діяльність суб'єктів туристичного ринку з точки зору дотримання правових вимог; організовувати та будувати правову роботу підприємства у сфері туризму; визначати види правопорушень у сфері туризму та пропонувати правові шляхи їх запобігання і вирішення; формувати практичні рекомендації щодо удосконалення правового регулювання туристичної діяльності.

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 1. Основи правового регулювання туристичної діяльності

Питання для самопідготовки

1. Сутність понять «туризм», «туристична діяльність» та «туристичний продукт» згідно із законодавством України.
2. Історичні етапи розвитку туризму.
3. Види туризму за законодавством України (в'їзний, виїзний, внутрішній) та критерії їх поділу.
4. Сутність та особливості правового регулювання.
5. Предмет та методи правового регулювання.
6. Головні цілі та пріоритетні напрями державного регулювання туристичної галузі в Україні.

Лекційне заняття

Туристична діяльність як об'єкт правового регулювання. Понятійний апарат у сфері туризму за законодавством України. Історичні етапи розвитку туризму. Класифікація туризму. Предмет та методи правового регулювання. Державне регулювання туристичної діяльності. Основні нормативно-правові акти, які регламентують туристичну діяльність в Україні. Міжнародно-правові акти у сфері туризму.

Семінарське заняття

Сутність та мета правового регулювання туристичної діяльності. Коротка характеристика ЗУ «Про туризм». Поняття міжнародного договору, декларації та конвенції. Міжнародно-правові акти у сфері туризму.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення понять «туризм», «турист», «туристичний продукт».
2. Розкрийте сутність поняття «правове регулювання туристичної діяльності».
3. З якою метою здійснюється правове регулювання туристичної діяльності?
4. Надайте стислу характеристику Закону України «Про туризм».
5. Поясніть поняття «міжнародного договору», «міжнародної декларації» та «міжнародної конвенції».
6. Які ключові міжнародно-правові акти у сфері туризму ви знаєте?

ТЕМА 2. Суб'єкти туристичних правовідносин

Питання для самопідготовки

1. Поняття та склад правовідносин.
2. Структура правовідносин в туризмі.
3. Правосуб'єктність учасників правовідносин.
4. Правовий статус учасників туристичних правовідносин.

Лекційне заняття

Поняття туристичних відносин. Суб'єкт, об'єкт та зміст туристичних правовідносин. Суб'єкти туристичних відносин: поняття, склад та правовий статус (суб'єктивні права й юридичні обов'язки: правові принципи та юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність). Правовий статус суб'єктів туристичної діяльності. Правовий статус органів державної влади в сфері туризму. Органи державної влади, що здійснюють регулювання в сфері туризму (загальної та спеціальної компетенції). Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин. Суб'єктивні права, свободи та юридичні обов'язки туристів та екскурсантів.

Семінарське заняття

Поняття туристичних правовідносин. Суб'єкт, об'єкт та зміст туристичних правовідносин. Суб'єкти, які здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність. Права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності. Права та обов'язки туристів та екскурсантів. Центральний орган виконавчої влади у сфері туризму – Державне агентство розвитку туризму України.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «туристичні правовідносини». Хто є суб'єктом цих правовідносин? Що є об'єктом? У чому полягає зміст цих правовідносин?
2. Хто може бути учасниками туристичних правовідносин?
3. Дайте стисло характеристику суб'єктам, які здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність.
4. Охарактеризуйте права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності.
5. Охарактеризуйте права та обов'язки туристів та екскурсантів.

ТЕМА 3. Організаційно-правові засади здійснення туристичної діяльності

Питання для самопідготовки

1. Основні організаційно-правові форми підприємств в Україні.
2. Правове значення і порядок державної реєстрації.
3. У чому полягає мета ліцензування туроператорської діяльності?
4. Роль стандартизації та сертифікації у туристичній галузі.

Лекційне заняття

Основні організаційно-правові форми господарювання у сфері туризму. Поняття та види суб'єктів підприємницької діяльності. Юридичні особи та фізичні особи-підприємці як суб'єкти підприємницької діяльності в туризмі. Державна реєстрація суб'єктів туристичної діяльності. Поняття та порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій суб'єктів господарювання. Підстави відмови у державній реєстрації. Ліцензування туристичної діяльності: ключові поняття та цілі. Органи ліцензування туроператорської діяльності. Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності: кадрові вимоги; організаційні вимоги; технологічні вимоги до провадження туроператорської діяльності. Сертифікація та стандартизація у сфері туризму: основні поняття та принципи.

Семінарське заняття

Поняття суб'єктів господарювання. Основні організаційно-правові форми господарювання у сфері туризму. Порядок проведення державної реєстрації суб'єктів туристичної діяльності. Порядок отримання ліцензії на здійснення туроператорської діяльності. Порядок та підстави анулювання ліцензії. Стандартизація та сертифікація у сфері туризму.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «суб'єкти господарювання». Хто належить до суб'єктів господарювання?
2. Назвіть та дайте коротку характеристику основним організаційно-правовим формам господарювання у сфері туризму.
3. Який порядок проведення державної реєстрації суб'єктів туристичної діяльності?
4. Наведіть визначення понять «ліцензування», «ліцензія», «ліцензіат».
5. Які існують ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності?
6. Який порядок отримання ліцензії на здійснення туроператорської діяльності?

7. Охарактеризуйте порядок та підстави анулювання ліцензії.
8. Наведіть визначення понять «стандартизація» та «сертифікація».

Ситуаційні задачі

Задача 1. Державний реєстратор відмовив у реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб 16-річному громадянину України, 28-річному громадянину Польщі та 18-річній особі без громадянства, посилаючись на те, що згідно із чинним законодавством України ці особи не вправі займатись підприємницькою діяльністю. Чи правомірні дії державного реєстратора?

Задача 2. Громадянка України Калитько В. І. вирішила відкрити власну невелику туристичну фірму, яка займатиметься організацією турів по Україні. Яка організаційно-правова форма господарювання найкраще підходить для здійснення такої діяльності? Які саме кроки необхідно вжити громадянці Калитько В. І. для того, щоб легально розпочати свою діяльність? Які документи потрібно підготувати та куди звертатися для їх подання? Чи потрібна їй ліцензія для здійснення такого виду діяльності?

Задача 3. За несвоєчасне повідомлення органу ліцензування про зміну місцезнаходження було анульовано ліцензію на здійснення туроператорської діяльності туристичної фірми «Карпати тревел». Оскільки підстави для анулювання ліцензії, на думку керівників фірми, були відсутні, а за 30 туристичних подорожей оплату клієнтами було внесено завчасно, туристична фірма продовжила свою діяльність. Дайте правову оцінку ситуації, що склалася.

ТЕМА 4. Договірні відносини в сфері туризму

Питання для самопідготовки

1. Поняття, зміст та форма договору.
2. Класифікація договорів.
3. Особливості укладення, зміни та розірвання договору.
4. Відповідальність за порушення договірного зобов'язання.

Лекційне заняття

Загальні положення про договір. Поняття, функції та зміст договору. Правові аспекти взаємодії суб'єктів туристичної діяльності з туристами. Правові засади укладення договорів на туристичне, готельне та екскурсійне обслуговування. Права й обов'язки сторін. Відповідальність за невиконання

договірних зобов'язань. Правові аспекти договірних відносин між туроператорами, турагентами та страховими компаніями. Правові підстави укладення агентського договору, його особливості. Види договорів у сфері туризму за законодавством України.

Семінарське заняття

Зміст та функції цивільно-правового договору. Специфіка договору на туристичне обслуговування. Агентський договір між туроператором та турагентом. Сутність договору комерційної концесії. Договір франчайзингу у сфері туризму.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення понять «договір», «зміст договору».
2. Які основні функції цивільно-правового договору?
3. Назвіть істотні умови договору на туристичне обслуговування, визначені законодавством України.
4. У чому полягає специфіка договору на туристичне обслуговування порівняно з іншими договорами про надання послуг?
5. Охарактеризуйте особливості агентського договору між туроператором та турагентом.
6. Наведіть визначення поняття «договір комерційної концесії» та поясніть його сутність.
7. Які ризики можуть виникати при укладенні договорів франчайзингу (комерційної концесії) у сфері туризму?

Ситуаційні задачі

Задача 1. Група туристів уклала договір на екскурсійне обслуговування з турагентством. Екскурсія мала відбутися в межах дводенного туру, і вартість цієї послуги була включена у загальну ціну туристичного пакету. У призначений день автобус, який повинен був забезпечити перевезення туристів, не прибув у домовлений час. Туристи очікували понад дві години, після чого їм повідомили, що через технічну несправність транспорт не може бути поданий, а замінити його немає можливості. Екскурсія так і не відбулася. Один із туристів звернувся з письмовою претензією, вимагаючи не лише повернення частини вартості туру, але й компенсації моральної шкоди, оскільки втратив час, плани та отримав негативні емоції.

- 1) Які права має турист у такій ситуації?
- 2) Яку відповідальність несе виконавець послуг (турагент чи туроператор)?
- 3) Чи підлягає моральна шкода відшкодуванню, і за яких умов?

Задача 2. Турист уклав договір на туристичне обслуговування і сплатив повну вартість туру до Іспанії (переліт, проживання, трансфер, харчування, екскурсії). За два тижні до початку подорожі турист звернувся до туроператора із заявою про відмову від поїздки з особистих причин (зміна планів, робочі обставини) і вимогою повернути сплачені кошти в повному обсязі. Туроператор відмовився повертати всю суму, пояснивши, що вже здійснено авансові платежі за бронювання авіаквитків, готель та послуги екскурсовода, які є безповоротними. Туроператор погодився повернути лише 40 % вартості, решта – покриття понесених витрат. Турист наполягає, що він має право на повне повернення грошей, оскільки послуга фактично ще не була надана.

- 1) Які права має турист при достроковій відмові від туру?
- 2) Чи зобов'язаний туроператор повернути 100 % вартості?
- 3) Як умови договору можуть вплинути на вирішення спору?

ТЕМА 5. Туристичні формальності та безпека туризму

Питання для самопідготовки

1. У чому полягає юридичний зміст поняття «безпека в туризмі»?
2. Поняття, види та функції туристичних формальностей відповідно до законодавства України.
3. Які правові наслідки наступають для туриста та суб'єкта туристичної діяльності у разі недотримання встановлених формальностей або вимог безпеки?

Лекційне заняття

Загальні положення забезпечення безпеки туризму. Види ризиків у сфері туризму: правові заходи запобігання. Поняття, види та функції туристичних формальностей. Поліцейські формальності. Паспортні та візові формальності. Митні та валютні формальності. Медико-санітарні формальності. Формальності безпеки.

Семінарське заняття

Сутність та основні види туристичних формальностей. Нормативно-правові акти, що складають правову базу регламентації туристичних формальностей.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «туристичні формальності».
2. Визначте сутність та основні види туристичних формальностей.
3. Які нормативно-правові акти складають правову базу регламентації туристичних формальностей?
4. Наведіть визначення понять «паспортні формальності», «візові формальності». Поясніть специфіку цих формальностей.
5. Надайте характеристику безвізовому режиму між Україною та Європейським Союзом.
6. Надайте визначення митним та валютним формальностям, поясніть їхнє значення.
7. Охарактеризуйте особливості медико-санітарних формальностей.
8. Поясніть значення формальностей безпеки під час здійснення туристичних подорожей.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Громадянин України придбав путівку і підготував усі необхідні документи для виїзду за кордон. Однак на кордоні йому відмовили у виїзді через те, що його паспорт не відповідає встановленим вимогам. Туристична компанія відмовляється компенсувати збитки, посилаючись на те, що турист сам винен у тому, що не перевіряв документи заздалегідь. Які права має турист у цій ситуації? Чи може він вимагати відшкодування збитків від туристичної компанії?

Задача 2. Турист придбав путівку на відпочинок в готель, який зазначений у договорі. Після приїзду в країну призначення він дізнається, що його поселили в інший готель, який за рівнем сервісу значно нижчий. Туристична компанія пояснює це форс-мажорними обставинами (обраний туристом готель закритий на ремонт). Чи має турист право вимагати від туристичної компанії компенсації або зміни умов проживання? Які дії він може вжити для захисту своїх прав?

Змістовий модуль 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ТА ВИДІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 6. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності

Питання для самопідготовки

1. Сутність понять «страхування» та «страхова діяльність».
2. Функції та принципи страхування.
3. Форми та види страхування.
4. Правовий статус учасників страхових відносин: страховика, страхувальника та застрахованої особи.
5. Поняття, предмет, ознаки та зміст договору страхування.

Лекційне заняття

Поняття страхування в туризмі. Учасники страхування. Правові засади укладення договору страхування в туризмі, його основні елементи. Укладання та початок дії договору страхування, припинення дії та недійсність договору страхування. Основні види страхування та особливості правового регулювання в туризмі. Обов'язкове медичне страхування туристів і страхування від нещасного випадку; страхування цивільної відповідальності туриста; страхування відповідальності суб'єкта туристичної діяльності; майнове страхування. Асистанс та його особливості.

Семінарське заняття

Сутність страхування в туризмі. Учасники страхування. Правові засади укладення договору страхування. Види страхування в туризмі.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення понять «страхування» та «страхування в туризмі».
2. У чому полягає різниця між страховим ризиком та страховим випадком?
3. Надайте коротку характеристику учасникам страхування.
4. Охарактеризуйте правові засади укладення договору страхування (форма договору, предмет, об'єкт, істотні умови тощо).
5. Назвіть та охарактеризуйте види страхування в туризмі.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Молоде подружжя, перебуваючи на відпочинку в Туреччині, виявило, що під час прибирання з їхнього номера були викрадені відеокамера та ноутбук. Хоча майно було застраховане, відпочивальники негайно

повідомили про крадіжку дирекцію готелю, після чого їм була відшкодована вартість зниклих речей. Повернувшись до України, молодята звернулись до страхової компанії з вимогою відшкодування втраченого майна, проте у здійсненні страхових виплат їм було відмовлено. Поясніть:

- 1) Чи правомірні дії страхової компанії?
- 2) Які існують підстави для відмови у страхових виплатах?

Задача 2. Турист, маючи поліс туристичного страхування, звернувся до місцевої лікарні в країні перебування з гострим болем у животі. Лікарня відмовилася надавати йому медичну допомогу, посилаючись на те, що його поліс не дійсний в даній країні.

- 1) Чи має право лікарня відмовити туристу в наданні медичної допомоги?
- 2) Які дії повинен здійснити турист у такій ситуації?
- 3) Яку відповідальність несе страхова компанія у випадку відмови в наданні медичної допомоги?

ТЕМА 7. Юридична відповідальність за порушення у сфері туристичної діяльності

Питання для самопідготовки

1. Поняття та ознаки правопорушення.
2. Визначення поняття та ознаки юридичної відповідальності.
3. Функції та принципи юридичної відповідальності.
4. Юридичні підстави для настання відповідальності.
5. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.

Лекційне заняття

Поняття та види правової поведінки. Поняття правопорушення та його ознаки. Види порушень законодавства України в галузі туризму: загальні положення. Контроль за діяльністю в галузі туризму. Поняття та підстави юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері туризму. Адміністративні правопорушення та відповідальність за їхнє вчинення. Цивільно-правова відповідальність: загальні положення. Дисциплінарна відповідальність у сфері туризму. Кримінальна відповідальність у галузі туризму.

Семинарське заняття

Поняття та ознаки правопорушення. Сутність та підстави юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності та їхні особливості.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «правопорушення». Назвіть його ознаки.
2. Розкрийте сутність поняття та підстави юридичної відповідальності.
3. Які види юридичної відповідальності ви знаєте?
4. Наведіть приклади правопорушень із галузі туризму, за вчинення яких можуть наставати різні види юридичної відповідальності.
5. Поясніть особливості адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі туризму.
6. Розкрийте сутність цивільно-правової відповідальності за порушення в галузі туризму.

Ситуаційні задачі

Задача 1. Громадянин Петренко придбав путівку в туристичній агенції на відпочинок в Туреччині. Після приїзду в готель він помітив, що якість харчування значно відрізняється від заявленої в описі туру: страви були несмачними, а деякі продукти мали ознаки псування. Вживши неякісну їжу, Петренко отруївся і був змушений звернутися за медичною допомогою. Надайте відповіді на питання:

- 1) Які права має Петренко в даній ситуації?
- 2) Чи може він вимагати від туристичної агенції відшкодування витрат на лікування та компенсацію моральної шкоди?
- 3) Які докази йому необхідно зібрати для підтвердження своїх вимог?
- 4) Яку відповідальність може понести туристична агенція?

Задача 2. Громадянин Нікітенко вирішив провести свою відпустку в Іспанії та придбав надзвичайно вигідну туристичну путівку у маловідомої туристичної агенції. Ціна була значно нижчою за ринкову, що й спокусило його. Проте, напередодні вильоту турагентство зникло, а з ним і кошти Нікітенка. Надайте правову оцінку ситуації та дайте відповіді на запитання:

- 1) Куди туристу звертатися за допомогою?
- 2) До якої відповідальності може бути притягнуто туристичну агенцію?
- 3) Що може зробити турист для захисту своїх прав?

ТЕМА 8. Всесвітня туристична організація (UN Tourism) як основний регулятор міжнародного туризму

Питання для самопідготовки

1. Яке місце посідає UN Tourism у структурі спеціалізованих установ ООН?
2. Основні напрями діяльності UN Tourism на сучасному етапі.

Лекційне заняття

Історія створення UN Tourism. Пріоритети організації. Структура та керівні органи UN Tourism. Основні напрями діяльності. Спеціальні комітети та особливості їх діяльності. Співробітництво України з UN Tourism.

Семінарське заняття

Етапи інституціонального становлення UN Tourism та її роль у системі міжнародних організацій. Керівні органи та структура UN Tourism: функціональні особливості та напрями діяльності. Пріоритети та стратегічні цілі UN Tourism у сучасних умовах.

Питання для самоконтролю

1. Визначте ключові пріоритети UN Tourism.
2. Розкрийте систему керівних органів UN Tourism. Які функції виконують Генеральна асамблея, Виконавча рада та Секретаріат у процесі формування міжнародної туристичної політики?
3. Яку роль відіграють спеціальні комітети UN Tourism у структурі організації?
4. Проаналізуйте правові засади та практичне значення співробітництва України з UN Tourism.

ТЕМА 9. Особливості правового регулювання окремих видів туризму

Питання для самопідготовки

1. Організаційні форми та види туризму за законодавством України.
2. Нормативно-правове регулювання екологічного (зеленого) та сільського туризму в Україні.
3. Європейський досвід регламентації сільського туризму.

Лекційне заняття

Основні види туризму за законодавством України. Правові засади функціонування екологічного (зеленого) туризму в Україні. Особливості правового регулювання сільського туризму в Україні та у світі. Європейський досвід правового регулювання розвитку сільського туризму. Темний туризм в Україні: правові та етичні аспекти.

Семінарське заняття

Класифікація видів туризму відповідно до законодавства України та особливості їх регламентування. Проблемні аспекти удосконалення правового регулювання спеціалізованих видів туризму.

Питання для самоконтролю

1. Які види туризму виділяють відповідно до законодавства України?
2. Які правові обмеження існують для організації турів у межах об'єктів природно-заповідного фонду?
3. Назвіть основні правові інструменти, які використовує ЄС для забезпечення якості та безпеки послуг у сільській місцевості.
4. Проаналізуйте правовий режим відвідування місць трагедій та пам'яті. Як поєднати право на доступ до інформації з етичними нормами та вимогами безпеки?

ТЕМА 10. Виклики та перспективи правового регулювання туристичної діяльності в умовах сучасних глобальних змін в Україні

Питання для самопідготовки

1. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики.
2. Особливості та пріоритети розвитку туризму в Україні.

Лекційне заняття

Глобальні чинники, що впливають на правове регулювання туристичної діяльності. Співвідношення міжнародних стандартів та національного туристичного законодавства. Прогалини та суперечності у чинній нормативно-правовій базі. Правове регулювання сталого, екологічного та соціально відповідального туризму.

Семінарське заняття

Правове регулювання сталого та соціально відповідального туризму: сучасні підходи та проблеми впровадження. Перспективи вдосконалення державної туристичної політики в умовах глобальних викликів.

Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «сталий туризм».
2. Яким чином сучасні глобальні загрози (пандемії, кліматичні зміни, збройні

конфлікти) змінюють підходи до правового регулювання безпеки в туризмі?

3. Які правові механізми може використовувати держава для стимулювання соціально відповідального та екологічного турбізнесу?

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний та підсумковий контроль. Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль – залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль та семінарські заняття										Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
8	8	8	8	10	8	8	8	10	9	15	100

T1, T2...T10 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття та мета правового регулювання туристичної діяльності.
2. Предмет та методи правового регулювання.
3. Сутність державного регулювання в галузі туризму.
4. Класифікація нормативно-правових актів, що регламентують туристичну діяльність в Україні.
5. Міжнародно-правові норми в сфері туризму.
6. Правовий статус суб'єктів туристичної діяльності.
7. Характеристика органів загальної та спеціальної компетенції, що здійснюють державне регулювання в сфері туризму.
8. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки туристів і екскурсантів.
9. Порядок державної реєстрації суб'єктів туристичної діяльності.
10. Поняття та правове значення ліцензійних умов турсервісної діяльності.
11. Порядок та підстави анулювання ліцензії.
12. Методи стандартизації.
13. Сутність сертифікації в туризмі.
14. Поняття та функції договору.
15. Порядок укладання агентських договорів між турсервісним підприємством та турагентом.
16. Правова природа договору на туристичне обслуговування.
17. Характеристика договору на готельне обслуговування.
18. Характеристика договору на екскурсійне обслуговування.
19. Сутність безпеки в туризмі.
20. Види ризиків у сфері туризму та правові заходи їх запобігання.
21. Поняття та види туристичних формальностей.
22. Поліцейські формальності.
23. Паспортні та візові формальності.
24. Митні та валютні формальності.
25. Медико-санітарні формальності.
26. Поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України.
27. Характеристика договору страхування в туризмі та порядок його укладання.
28. Основні види страхування в туризмі.
29. Види порушень законодавства України в галузі туризму: загальні положення.
30. Поняття та ознаки юридичної відповідальності.
31. Функції юридичної відповідальності.

32. Види юридичної відповідальності в туризмі.
33. Підстави притягнення до юридичної відповідальності.
34. Порядок відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства у галузі туристичної діяльності.
35. Етапи інституціонального становлення UN Tourism та її роль у системі міжнародних організацій.
36. Керівні органи та структура UN Tourism: функціональні особливості та напрями діяльності.
37. Пріоритети та стратегічні цілі UN Tourism у сучасних умовах.
38. Спеціальні комітети UN Tourism та особливості їх діяльності.
39. Співробітництво України з UN Tourism.
40. Класифікація видів туризму відповідно до законодавства України та особливості їх регламентування.
41. Правові засади організації та розвитку екологічного (зеленого) туризму в Україні.
42. Нормативно-правова база, що регулює діяльність у сфері екологічного туризму.
43. Особливості правового регулювання сільського туризму в Україні та у світі.
44. Правові механізми підтримки та стимулювання сільського туризму в Україні.
45. Темний туризм: поняття, правові особливості організації та нормативні обмеження.
46. Правове регулювання сталого туризму: зміст, принципи та механізми реалізації.
47. Соціально відповідальний туризм: правові вимоги, інструменти та механізми його забезпечення.
48. Міжнародні стандарти у сфері туризму та їх вплив на формування національного туристичного законодавства України.
49. Вплив кризових глобальних чинників (військові конфлікти, пандемії, економічні кризи) на правове регулювання туризму в Україні.
50. Перспективи вдосконалення системи державного регулювання туристичної діяльності в умовах глобальних змін.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Деякі питання діяльності Державного агентства розвитку туризму : Постанова КМУ від 24.12.2019 № 1162.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#n11>
5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
6. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності : Постанова КМУ від 11.11.2015 № 991.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>
7. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/222-19#Text>
8. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 № 3857-XII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>
9. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
10. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Основна

1. Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності [Електронний ресурс] : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22468/1/2019-%D0%91%D1%80%D1%83%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B0%20%D0%93%20%D0%9C,%20%D0%97%D0%B8%D0%BC%D0%B0%20%D0%9E%20%D0%93.pdf>
2. Дьордяк О. В. Міжнародно-правове регулювання діяльності з надання туристичних послуг : монографія. Київ : Фенікс, 2021. 180 с.

3. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
4. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Уклад. О. Д. Король та ін. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 232 с.
URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6351/%D0%9D-135_Korol_Skutar_Anipko_Pravove_28-12-2022%20%281%29.pdf

Додаткова

1. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Нормативно-правове регулювання розвитку рекреаційно-туристського комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 4. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-17>
2. Гетьманенко А., Яворська В. Правові аспекти збереження та використання історико-культурної спадщини Одещини. *Культурна спадщина та природно-ресурсний потенціал у розвитку туризму та громад: наукові засади, практики, колаборація : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 21 листопада 2025 р.)*. К. : ТОВ «Геопринт», 2025. С. 156–159.
3. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини (в редакції станом на лютий 2025 р.) / упоряд. Ліхолетов Я. В., Вицина Д. С., Лядова А. І., Гусейнов Р. А. Київ : УДІКС, 2025. 805 с.
URL: <https://mcsc.gov.ua/wp-content/uploads/2025/04/zbirnyk-normatyvno-pravovyh-aktiv-sfery-ohorony-kulturnoyi-spadshhyny.pdf>
4. Моца А. А. Особливості правового регулювання туристичної діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Ужгород, 2023. Том 1. № 78. С. 372–378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.60>
5. Остропольський В. Л. Правове забезпечення розвитку екологічного туризму в Україні: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Ужгород, 2025. Том 2. № 89. С. 293–298.
DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.44>

Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>
2. Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.onu.edu.ua/>

3. Одеська національна наукова бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://odnb.odessa.ua/>
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/>
5. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua>
6. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UN Tourism). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.untourism.int/>
7. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Національної туристичної організації України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nto.ua/index_ua.html

Навчальне видання

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до курсу
для здобувачів спеціальності ІЗ Туризм та рекреація
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Електронне практичне видання

Укладач:

Гетьманенко Анастасія Олександрівна

В авторській редакції

Затв. авт. 08.06.2026. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,6 МБ. Зам. № 3158.

Видавець:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, буд. 2, м. Одеса, 65001, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8592 від 23.03.2026 р.
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua